

Hyrwyddo a monitro cyrhaeddiad addysgol, cynnydd a phresenoldeb plant sy'n cael eu lleoli gyda gofalwyr maeth

**Rheoliadau Gwasanaeth Maethu Awdurdodau Lleol (Cymru) 2018
Rheoliad 27**

HANES DOGFENNAU

Rhif y fersiwn:

1

Statws:

(drafft/terfynol)

terfynol

Dyddiad Ysgrifenedig

Hydref 2023

Dyddiadau
Cyhoeddi ar gyfer
ymgyngori

Tachwedd 2023

Asesiad o'r Effaith ar
Gydraddoldeb

Dogfennau ategol

Awdurdodwyd gan:
Pennaeth Gwasanaeth
Tîm Rheoli Plant/
Oedolion

Dyddiad:

Cadarnhawyd gan:
J Llewellyn
cyngor

Dyddiad:
Ionawr 2024
Ionawr 2024

Cyfrifoldeb Arweiniol:

Awdur:
Laura Roberts

Dyddiad
Gweithredu:
Mawrth 2024

Dyddiad Adolygu:
Mawrth 2025

Canlyniad yr Adolygiad:

Tabl Cynnwys

Hyrwyddo a monitro cyrhaeddiad addysgol, cynnydd a phresenoldeb plant sy'n cael eu lleoli gyda gofalwyr maeth	
1. Cyflwyniad	4
2. Cwmpas	4
3. Perfformiad addysgol plant sy'n derbyn gofal	5
4. Camau addysg	5
5. Plant sy'n derbyn gofal – presenoldeb yn yr ysgol	5
6. Proses derbyn ysgolion ar gyfer plant sy'n derbyn gofal	6
7. Rôl y Cydlynnydd Addysg CLA a thîm LACES	7
8. Rôl y gofalwr maeth	8
9. Rôl y person dynodedig ar gyfer plant sy'n derbyn gofal	9
10. Monitro ac adrodd ar berfformiad addysg plant sy'n derbyn gofal	10
11. Y Cynllun Addysg Personol a'r Adolygiad CLA	11
12. Hyfforddiant addysg i ofalwyr maeth	11
13. Adolygiadau blynyddol gofalwyr maeth	11
14. Plant sy'n derbyn gofal gydag Anghenion Dysgu Ychwanegol	12
15. Gwaharddiadau	14
16. Paratoi ar gyfer bod yn oedolyn ac annibyniaeth	15

1. Cyflwyniad

Mae'r weithdrefn hon yn disgrifio'r broses ar gyfer monitro cyrhaeddiad addysgol, cynnydd a phresenoldeb plant sy'n cael eu lleoli gyda gofalwyr maeth fel y nodir yn Rheoliad 27 o Reoliadau Gwasanaethau Maethu Awdurdodau Lleol (Cymru) 2018 a'r cod ymarfer sy'n ymwneud â'r rheoliadau hyn.

2. Cwmpas

Mae rheoliad 27 o Reoliadau Gwasanaethau Maethu Awdurdodau Lleol (Cymru) 2018 yn gosod dyletswydd ar yr awdurdod lleol i sicrhau bod cyrhaeddiad addysgol plant sydd wedi'u lleoli gyda gofalwyr maeth yn cael ei hyrwyddo.

Yn benodol, rhaid i'r awdurdod lleol sefydlu gweithdrefn ar gyfer monitro cyrhaeddiad addysgol, cynnydd a phresenoldeb plant sydd wedi'u lleoli gyda gofalwyr maeth. Mae'n rhaid i'r awdurdod lleol, mewn perthynas â phlant oed ysgol, roi trefniadau ar waith i sicrhau bod gofalwyr maeth yn hyrwyddo presenoldeb rheolaidd y plant yn yr ysgol a chymryd rhan yng ngweithgareddau'r ysgol. Rhaid i'r awdurdod lleol hefyd roi gwybodaeth a chymorth i ofalwyr maeth fel y bo'n angenrheidiol i ddiwallu anghenion addysgol plant sydd wedi'u lleoli gyda nhw.

Rhaid i'r awdurdod lleol fod â threfniadau ar waith i sicrhau bod cyrhaeddiad addysgol plant sy'n cael eu lleoli gyda rhieni maeth yn cael ei hyrwyddo, yn unol â Chynllun Gofal a Chymorth/Llwybr y plentyn, gan gynnwys y Cynllun Addysg Bersonol.

Rhaid i'r awdurdod lleol sicrhau bod gofalwyr maeth yn hyrwyddo diddordebau hamdden a gweithgareddau plant sydd wedi'u lleoli gyda nhw a'u cefnogi i gymryd rhan mewn gweithgareddau chwarae a hamdden sy'n briodol i oedran y plentyn ac i gymryd rhan yn rhydd mewn bywyd diwylliannol a'r celfyddydau.

Pan fo unrhyw blentyn sydd wedi'i leoli gyda gofalwyr maeth wedi cyrraedd yr oedran lle nad yw'n ofynnol iddo gael addysg orfodol mwyach, rhaid i'r awdurdod lleol gynorthwyo gyda threfniadau mewn perthynas ag addysg, hyfforddiant a chyflogaeth y plentyn a sicrhau bod trefniadau ar waith i gefnogi paratoi ar gyfer bod yn oedolyn ac annibyniaeth. Cefnogir y broses hon gan ein rhaglen Llwybr at Waith.

3. Perfformiad addysgol plant sy'n derbyn gofal

Er bod rhai plant a phobl ifanc sy'n derbyn gofal yn gwneud yn dda mewn addysg, nid yw rhai yn cyflawni eu gwir botensial ac nid ydynt yn perfformio cystal mewn addysg â'r plant hynny nad ydynt yn derbyn gofal.

Pan gymharir perfformiad addysgol plant sy'n derbyn gofal â'u cyfoedion nad ydynt yn derbyn gofal, mae bwlch sylweddol mewn perfformiad sy'n tyfu wrth i blant symud ymlaen trwy eu bywydau ysgol.

Canlyniad yr anghydraddoldeb hwn yw bod llai o bobl ifanc sydd wedi cael profiad o fod mewn gofal, yn mynd i'r coleg, i'r brifysgol neu swyddi â chyflog da. Mae mwy o risg hefyd y bydd y bobl ifanc hyn yn datgysylltu oddi wrth gymdeithas ac yn dod i gysylltiad â'r system cyfiawnder troseddol. Mae yna nifer o resymau am hyn na fydd yn cael eu trafod yn y ddogfen hon.

4. Camau addysg

Mae'r system addysg yn y DU wedi'i rhannu'n bedair prif ran: addysg gynradd, addysg uwchradd, addysg bellach ac addysg uwch. Mae Cwricwlwm Newydd Cymru (2022) yn sicrhau continwwm dysgu i ddisgyblion 3-16 oed. Bydd lefelau'r Cwricwlwm Cenedlaethol yn cael eu disodli gan gamau dilyniant a bydd asesu ar gontinwwm dysgu, gan gydnabod y bydd cyflymder y dysgu yn wahanol i bob disgybl unigol. Mae pob maes dysgu a phrofiad (MDaPh) yn cynnig arweiniad ar sut y dylai dysgwyr symud ymlaen ym mhob datganiad. Trefnir y rhain mewn 5 cam dilyniant sy'n darparu pwyntiau cyfeirio ar gyfer cyflymder ar gyfer dilyniant (yn fras yn ymwneud â'r disgwyliadau yn 5,8,11, 14 ac 16 oed.)

5. Plant sy'n derbyn gofal – presenoldeb yn yr ysgol

Mae'n ofyniad cyfreithiol i blant a phobl ifanc fynychu'r ysgol yn rheolaidd ac ar amser. Dylai plant sy'n derbyn gofal fynd i addysg addas yn llawn amser o'r mis Medi ar ôl eu pen-blwydd yn 4 oed tan y dydd Gwener olaf ym mis Mehefin yn y flwyddyn ysgol y maent yn troi'n 16 oed.

Disgwylir i ofalwyr maeth wneud yr hyn y byddai rhiant yn ei wneud er mwyn sicrhau bod y plentyn yn mynychu'r ysgol. Disgwylir i ofalwyr maeth hysbysu gweithiwr cymdeithasol y plentyn a chydlynnydd addysg CLA os oes ganddynt bryderon am bresenoldeb a sicrhau bod unrhyw bryderon yn cael eu codi yng nghyfarfod adolygu CLA y plentyn.

Ni ddylai plant sy'n derbyn gofal fod yn absennol o addysg am y rhesymau canlynol yn unig.

- Salwch – mae disgwyl i ofalwyr maeth gysylltu â'r ysgol bob dydd y mae'r plentyn yn absennol. Dylai absenoldebau sy'n fwy na 5 diwrnod gael eu cefnogi gan dystysgrif salwch meddyg teulu.
- Pan fo'r plentyn wedi derbyn cyfnod penodol neu waharddiad parhaol
- Absenoldeb i fynychu apwyntiad meddygol, adolygiadau CLA. Fel arfer, bydd y rhain yn cael eu hawdurdodi, er y disgwylir y bydd y rhain yn digwydd y tu allan i oriau ysgol lle bynnag y bo modd ac na fyddant yn cyd-fynd ag arholiadau ysgol.
- Eithafion eraill fel angladdau ac achlysuron teuluol arbennig.

Bydd peidio â mynychu sydd heb ei awdurdodi fel uchod yn cael ei drin fel mater difrifol gan yr holl asiantaethau dan sylw. Dylid cymryd camau yn gynnar pan fo presenoldeb plant yn peri pryder. Os oes unrhyw bryderon neu os hoffech fynd â'r plentyn o'r ysgol, cysylltwch â gweithiwr cymdeithasol y plentyn a'ch gweithiwr cymdeithasol goruchwylio i drafod ymlaen llaw lle bynnag y bo modd.

Y ffactor pwysig yma yw bod tystiolaeth wedi'i dogfennu eich bod chi fel gofalwr maeth wedi mynd ati i geisio mynd i'r afael â'r mater a'ch bod wedi ceisio gweithio'n gadarnhaol gyda gweithwyr proffesiynol eraill. Er nad yw'n gyfreithiol gyfrifol am y plentyn sy'n derbyn gofal, mae hysbysiadau cosb benodedig yn berthnasol i ofalwyr maeth yn ogystal ag i rieni biolegol.

6. Proses derbyn ysgolion ar gyfer plant sy'n derbyn gofal

Mae'r trefniadau ar gyfer derbyniadau ysgolion yng Nghymru wedi'u cynnwys yng Nghod Derbyn i Ysgolion Llywodraeth Cymru.

Mae Rheoliadau Addysg (Derbyn Plant sy'n Derbyn Gofal) (Cymru) 2009 yn gosod dyletswydd ar awdurdodau derbyn i dderbyn plant sy'n derbyn gofal lle gwneir cais am fynediad y tu allan i'r cylch derbyn gan riant corfforaethol.

Rhaid i'r rhiant corfforaethol ymgynghori â'r awdurdod derbyn perthnasol cyn gwneud y cais a gwneud pob ymdrech i sicrhau bod yr ysgol yn briodol yng ngoleuni anghenion y plentyn.

Bydd yr awdurdod derbyn yn ystyried pob cais unigol a dderbynnir erbyn y dyddiad cau cyhoeddedig. Os yw nifer y ceisiadau ar gyfer ysgol unigol yn fwy na'r nifer derbyn, bydd y dyraniad o leoedd yn cael eu dyrannu gan ddefnyddio meini prawf penodol a rhoddir blaenoriaeth i blant sy'n derbyn gofal yn dilyn ymgynghoriad ar briodoldeb yr ysgol a enwir.

Rhaid gwneud ceisiadau am leoedd ysgol yn unol â threfniadau unigol pob awdurdod lleol. Rhaid gwneud y cydlynwyr addysg CLA yn ymwybodol o'r holl geisiadau ysgol sy'n cael eu gwneud.

Mae proses apeliadau derbyn ar gael. Mae Cod Apeliadau Derbyn i Ysgolion ac Ysgolion 2013 yn nodi'r trefniadau hyn.

Bydd cydlynwyr addysg CLA yn darparu cyngor ac arweiniad yn y materion hyn.

7. Rôl cydlynnydd addysg a mentoriaid CLA

Disgwylir i bob Awdurdod Lleol yng Nghymru gael ymarferydd arbenigol - y Cydlynnydd Addysg CLA, a'i brif rôl yw gweithredu fel hyrwyddwr ar gyfer plant sy'n derbyn gofal a chydlynu pob agwedd ar eu haddysg.

Mae'r tîm addysg CLA yn eistedd o fewn y Gwasanaethau Plant, gyda chysylltiadau agos â'r Adran Ddysgu. Fe'i rheolir gan Reolwr Tîm Addysg CLA/Cydlynnydd Addysg CLA. Mae'r tîm yn cynnwys 3 Swyddog Cymorth Dysgu a Chydlynnydd Cynllun Addysg Personol rhan-amser.

Mae'r cydlynwyr addysg CLA yn gweithio'n agos gydag ysgolion, cydweithwyr o fewn gwasanaethau plant, gofawyr addysg a maeth yn ogystal ag asiantaethau allanol i sicrhau bod y plant hynny sy'n derbyn gofal gan Gyngor Bwrdeistref Sirol Merthyr Tudful yn cael mynediad at addysg briodol o ansawdd da, a'r gefnogaeth angenrheidiol i gyflawni eu potensial.

Mae'r tîm yn gallu cynnig ystod o ymyriadau, enghreifftiau gan gynnwys cefnogaeth dal i fyny/pontio, ymyriadau gan ysgolion sy'n seiliedig ar drawma, ELSA a therapi Lego. Mae pob swyddog LACES yn meddu ar Ddiploma Lefel 5 mewn Ysgolion a Chymunedau sy'n Seiliedig ar Drawma. Mae cyswllt rheolaidd rhwng tîm LACES a Pherson Dynodedig CLA yn rhoi cyfleoedd cyson i adolygu cynnydd, targedau ac anghenion cymorth yn unol â'r PEP.

8. Rôl y gofalwr maeth

Mae disgwyl i ofalwyr maeth gefnogi plentyn gyda'u haddysg.

Mae'r camau ymarferol i gyflawni hyn yn cynnwys:

- Sefydlu'r plentyn ar gyfer llwyddiant - cael gwisg lawn sy'n cydymffurfio â pholisi'r ysgol, cael cyfrifiadur a mynediad i'r rhyngwrdd, a'r holl offer ysgol angenrheidiol i alluogi cyfranogiad ym mhob agwedd o fywyd yr ysgol
- Help gyda gwaith cartref a threulio amser yn darllen, tynnu lluniau a chael mynediad at ddeunydd addysgol
- Darparu lle tawel i gwblhau eu gwaith ysgol
- Cadw cyfathrebu agored â'r ysgol - cadwch yr ysgol yn gyfoes ag unrhyw newidiadau sylweddol, mynychu nosweithiau agored, nosweithiau rhieni a chyfarfodydd eraill yr ysgol a byddwch yn ymwybodol o gynnydd y plentyn a chlywed am unrhyw bryderon penodol ynghylch yr ysgol
- Gwnewch bob ymdrech i sicrhau bod y plentyn yn mynychu'r ysgol yn rheolaidd ac ar amser gan ystyried effaith unrhyw symud lleoliad ac ystyried unrhyw absenoldeb awdurdodedig sy'n ofynnol o ganlyniad i symudiad o'r fath. Rhaid gwneud yr ystyriaethau hyn ar y cyd â gweithiwr cymdeithasol y plentyn
- Annog a hwyluso cyfranogiad ar deithiau ysgol ac mewn gweithgareddau ysgol
- Gosod disgwyliadau clir a realistig am eu cyflawniadau a'u perfformiad – cyfathrebu'n agored â'r plentyn o ran yr hyn a ddisgwylir ganddynt
- Siaradwch am nodau a dyheadau tymor hir y plentyn
- Helpwch nhw i wneud a chadw ffrindiau drwy gefnogi diddordebau'r plentyn a chynnig cyfle i dreulio amser gyda'i ffrindiau y tu allan i'r ysgol
- Cynnal cyfranogiad mewn clybiau allgyrsiol pan fydd plentyn yn cael ei leoli gyda chi

- Mewn achosion lle mae materion ysgol megis gwaharddiadau neu bryderon ynghylch ymddygiad, ymgynghori â'r Awdurdod Lleol a mynychu cyfarfodydd perthnasol
- Lle bynnag y bo'n bosibl, ceisiwch osgoi cymryd gwyliau yn ystod y tymor. Rhaid i unrhyw gais am wyliau yn ystod y tymor gael cymeradwyaeth Prif Swyddog yn y Gwasanaethau Plant
- Cyfrannu at CAP y plentyn yn ôl yr angen.

Cynigir arweiniad i ofalwyr maeth mewn perthynas â darparu cyfleoedd yn y cartref i'r person ifanc ymarfer sgiliau bywyd hanfodol fel coginio, glanhau a golchi.

Mae gofalwyr maeth yn cael eu hannog a'u cefnogi gan gynghorydd a gweithiwr cymdeithasol y person ifanc i weithredu cynllun llwybr i helpu'r person ifanc i ddatblygu'r sgiliau allweddol hyn.

Disgwylir i ofalwyr maeth hyrwyddo gweithgareddau hamdden a diddordebau'r plant sydd wedi'u lleoli gyda nhw.

Dylid trafod mynychu gweithgareddau hamdden a hamdden gan gynnwys clybiau ar ôl ysgol yn ystod cam paru lleoliad a'u cynnal lle bynnag y bo'n bosibl.

9. Rôl y person dynodedig ar gyfer plant sy'n derbyn gofal

Cyflwynodd Deddf Plant a Phobl Ifanc 2008 (adran 20) drefniadau sy'n ei gwneud yn ofynnol i gorff llywodraethu pob ysgol a gynhelir yng Nghymru ddynodi aelod o staff fel un sydd â'r prif gyfrifoldeb dros hyrwyddo cyflawniad addysgol plant sy'n derbyn gofal yn yr ysgol.

Mae gan yr athro dynodedig ar gyfer plant sy'n derbyn gofal rôl ganolog wrth sicrhau lles a phrofiadau cadarnhaol i blant sy'n derbyn gofal fel disgybl yn eu hysgol.

Mae'r swyddogaethau allweddol yn cynnwys:

- Cadw cofnodion cywir a chynhwysfawr am yr holl blant sy'n derbyn gofal yn eu hysgol
- Sicrhau cyflwyniad llyfn a chroesawgar i'r plentyn, gan nodi unrhyw ofnion penodol, gan gynnwys y statws gofal

- Sicrhau bod Cynllun Addysg Bersonol (CAP) yn cael ei gwblhau yn barod ar gyfer yr adolygiad CLA cyntaf neu mewn argyfwng, o fewn 10 diwrnod o ddod yn derbyn gofal, a'i ddiweddarau yn unol ag adolygiadau CLA.
- Cynnal y Cynllun Addysg Bersonol, gan nodi sut y cânt eu cefnogi yn yr ysgol i sicrhau bod eu targedau'n cael eu cyrraedd.
- Gweithredu fel eiriolwr dros y plant sy'n derbyn gofal yn yr ysgol
- Darparu person allweddol y gall plant sy'n derbyn gofal fynd iddo am gymorth
- Mynychu adolygiadau CLA a darparu gwybodaeth ysgrifenedig
- Annog plant sy'n derbyn gofal i gymryd rhan mewn gweithgareddau allgyrsiol a dysgu y tu allan i oriau, lle bo hynny'n ymarferol
- Sicrhau bod gwybodaeth yn cael ei throsglwyddo'n gyflym rhwng unigolion ac asiantaethau perthnasol eraill ac i ysgol newydd ar ôl symud
- Pan fo plentyn sy'n derbyn gofal yn cael anawsterau yn yr ysgol a/neu mewn perygl o gael ei eithrio, dylech ymgynghori â phartïon perthnasol (sy'n cynnwys y cydlynnydd addysg CLA, gweithiwr cymdeithasol plant a gofalwr maeth). Mae hyn yn cynnwys unrhyw gynnig ar gyfer amserlen lai
- Sicrhau bod unrhyw bryderon diogelu yn cael eu hadrodd yn brydlon ac yn dilyn gweithdrefnau diogelu arferol

10. Monitro ac adrodd ar berfformiad addysgol plant sy'n derbyn gofal

Mae data cynnydd ar gyfer plant unigol sy'n derbyn gofal yn cael ei gasglu o gynlluniau addysg bersonol yn unol â chynnydd yr adolygiad CLA. Bydd adroddiadau blynyddol yn cael eu cyflwyno i Fwrdd Rhianta Corfforaethol yr Awdurdod Lleol ar bob agwedd ar ddarpariaeth addysg i blant sy'n derbyn gofal.

Mae chwe adroddiad gofal o ansawdd misol yn cael eu cwblhau gan reolwr y tîm maethu. Yn ogystal, mae cyrhaeddiad addysgol, gwaharddiadau a chyrchfannau plant sy'n derbyn gofal sydd wedi cwblhau eu haddysg orfodol yn cael eu hadrodd i'r Tîm Rheoli Addysg a Gwasanaethau Plant bob blwyddyn. Mae cynnydd plant sy'n derbyn gofal yn cael ei ystyried yn eu hadolygiadau Plant sy'n Derbyn Gofal.

Bydd unrhyw bryderon ynghylch cynnydd oherwydd arferion gwael gofalwyr maeth yn cael eu codi gyda Rheolwr Tîm Maethu Cymru Merthyr Tudful a fydd yn ystyried unrhyw gamau; Mae hyn hefyd i'w gofnodi yn yr Adolygiad Blynyddol Gofalwyr Maeth i sicrhau bod gofalwyr yn ymwybodol o unrhyw bryderon/pryderon.

11. Y Cynllun Addysg Personol a'r Adolygiad CLA

Mae'r Ddeddf Gwasanaethau Cymdeithasol a Llesiant yn nodi'r ddyletswydd ar yr Awdurdod Lleol i sicrhau bod Cynllun Addysg Personol (CAP) ar waith ar gyfer pob plentyn sy'n derbyn gofal.

'Ac eithrio pan fo plentyn yn mynd i mewn i ofal mewn argyfwng, rhaid cychwyn y CAP fel rhan o'r Cynllun Gofal a Chymorth Rhan 6 cyn i'r person ifanc dderbyn gofal. Mewn lleoliad brys, dylid cychwyn y CAP o fewn deg diwrnod gwaith.

Mae CAP yn gynllun unigol sy'n nodi anghenion addysgol y plentyn, targedau ar gyfer gwella cyrhaeddiad a chanlyniadau addysgol ehangach. Mae'r PEP yn gweithredu fel cofnod o gynnydd yn erbyn anghenion datblygiadol ac addysgol amlygedig (tymor byr a thymor hir).

Yn dilyn y cynllun cychwynnol, mae'r CAP yn cael ei ddiweddarau yn unol â phob adolygiad CLA. Mae'r rhai sy'n cyfrannu at lunio ac adolygu'r CAP yn cynnwys: y tîm addysg CLA, yr ysgol, y plentyn, y gweithiwr cymdeithasol a gofalwyr maeth.

Yn unol â gofynion y Ddeddf ADYet, ar gyfer dysgwyr ag ADY a nodwyd, mae'r Cynllun Datblygu Unigol (CDU) wedi'i ymgorffori yn CAP y plentyn.

12. Hyfforddiant addysg i ofalwyr maeth

Mae'r Tîm Addysg Plant sy'n Derbyn Gofal yn cynnig amrywiaeth o hyfforddiant i ysgolion, gofalwyr maeth ac eraill sy'n cefnogi plant sy'n derbyn gofal. Mae calendr hyfforddi blynyddol yn cael ei gynhyrchu a'i rannu gydag unigolion/asiantaethau perthnasol, ond mae enghreifftiau'n cynnwys hyfforddiant Person Dynodedig CLA, hyfforddiant Trauma Informed Schools UK a hyfforddiant Adran 31, hyfforddiant sy'n canolbwyntio ar deimladau a ddarperir gan unigolion â phrofiad gofal.

13. Adolygiadau blynyddol gofalwyr maeth

Mae adolygiadau ar gyfer gofalwyr maeth yn digwydd yn flynyddol. Dylid nodi unrhyw bryderon a godir gan weithwyr proffesiynol yn yr adolygiad blynyddol. Byddai unrhyw bryderon hefyd yn cael eu cofnodi gan Reolwr Tîm Cyngor Merthyr Tudful Maethu Cymru.

Mae unrhyw feysydd datblygu yn cael eu nodi a'u trin yn brydlon naill ai gan yr ysgol, y tîm addysg CLA neu Dîm Maethu Cymru Merthyr Tudful, yn dibynnu ar natur unrhyw faterion a godwyd.

14. Plant sy'n derbyn gofal gydag Anghenion Dysgu Ychwanegol

Bydd anghenion dysgu unigol plant sy'n derbyn gofal yn cael eu diwallu i raddau helaeth drwy ddarpariaeth gyffredinol. I'r rhai sydd ag ADY sydd angen darpariaeth ddysgu ychwanegol, bydd Cynllun Datblygu Unigol (CDU) yn cael ei roi ar waith.

Mae ysgolion yn gweithio o fewn fframwaith o'r enw Deddf Anghenion Dysgu Ychwanegol a'r Tribiwnlys Addysg (Cymru) 2018. Mae hyn yn nodi ADY fel:

- (1) Mae gan berson anghenion dysgu ychwanegol os oes ganddo ef neu hi anhawster dysgu neu anabledd (p'un a yw'r anhawster dysgu neu'r anabledd yn deillio o gyflwr meddygol neu fel arall) sy'n galw am ddarpariaeth ddysgu ychwanegol.
- (2) Mae gan blentyn o oedran ysgol gorfodol neu berson dros yr oedran hwnnw anhawster dysgu neu anabledd os yw ef neu hi —
 - (a) yn cael anhawster sylweddol fwy o ran dysgu na'r rhan fwyaf o bobl eraill o'r un oedran, neu
 - (b) Ag anabledd at ddibenion Deddf Cydraddoldeb 2010 (p. 15) sy'n ei atal neu'n ei lesteirio rhag defnyddio cyfleusterau ar gyfer addysg neu hyfforddiant o fath a ddarperir yn gyffredinol i eraill o'r un oed mewn ysgolion prif ffrwd a gynhelir neu sefydliadau prif ffrwd yn y sector addysg bellach.
- (3) Mae gan blentyn o dan oedran ysgol gorfodol anhawster dysgu neu anabledd os yw ef, neu pe na bai darpariaeth ddysgu ychwanegol yn cael ei gwneud, yn debygol o fod o fewn is-adran (2) pan fydd o oedran ysgol gorfodol.
- (4) Nid oes gan berson anhawster dysgu neu anabledd dim ond oherwydd bod yr iaith (neu ffurf yr iaith) y mae ef neu hi yn cael ei haddysgu ynddi yn wahanol i iaith (neu ffurf yr iaith) a ddefnyddir gartref, neu a ddefnyddir yn y cartref.

O dan y system ADY, mae dyletswyddau i nodi ADY a pharatoi a chynnal CDU mewn perthynas â phlant sy'n derbyn gofal ***yn cael eu gosod ar yr awdurdod lleol sy'n gofalu am y plentyn yn*** hytrach na, fel sy'n wir mewn perthynas â phlant eraill, yr ysgol a gynhelir y maent yn ei mynychu a'r awdurdod lleol sy'n gyfrifol amdanynt.

Mae hyn er mwyn sicrhau bod yr awdurdod sy'n gyfrifol am gynllunio ar gyfer anghenion y plentyn, gan gynnwys anghenion addysgol, hefyd yn gyfrifol am gynllunio a bodloni ei ADY. Mae hyn er mwyn caniatáu dull mwy cyfannol o ddiwallu anghenion addysgol ac anghenion eraill plant sy'n derbyn gofal ag ADY.

Fodd bynnag, mae'r sefyllfa yn wahanol os nad yw'r plentyn sy'n derbyn gofal yn ardal awdurdod lleol, er enghraifft, os yw'r plentyn yn ardal awdurdod lleol yn Lloegr yn dilyn lleoliad hirdymor yno.

Pan fo awdurdod lleol wedi paratoi CDU ar gyfer plentyn sy'n derbyn gofal, ***rhaid*** iddo gynnal y CDU hwnnw, ar yr amod bod y plentyn yn ardal awdurdod lleol. Dyma unrhyw awdurdod lleol yng Nghymru ac nid yr un sy'n gofalu am y plentyn yn unig.

Ond pe bai'r plentyn yn ardal awdurdod lleol yn Lloegr, ni fyddai'n rhaid i'r awdurdod lleol sy'n gofalu am y plentyn, neu ddim mwyach, gynnal y CDU

<https://gov.wales/additional-learning-needs-and-education-tribunal-wales-act>

Y mathau mwyaf cyffredin o ADY sy'n gysylltiedig â phlant sy'n derbyn gofal yw anawsterau cymdeithasol, emosiynol ac ymddygiadol.

Dylai plant ag CDU gael eu hadolygu o leiaf bob 12 mis. Dylid gwahodd pob unigolyn allweddol o fewn y tîm o amgylch y plentyn i'r Adolygiad Blynyddol a chwblhau'r offeryn dal sy'n canolbwyntio ar yr unigolyn cyn y cyfarfod. Dylai'r adolygiad ystyried a yw'r CDU yn dal i adlewyrchu anghenion dysgu'r plentyn neu'r person ifanc, neu a ydynt wedi newid, ac a yw'r cymorth a ddarperir yn dal yn briodol ar gyfer diwallu'r anghenion hynny.

15. Gwaharddiadau

Mae canllawiau Llywodraeth Cymru 'Exclusion from schools and pupil referral units' (2019) yn ymdrin ag eithrio pob dysgwr.

Dylai ysgolion fod yn arbennig o sensitif i faterion gwaharddiadau lle mae plant sy'n derbyn gofal yn y cwestiwn. Dylai ysgolion roi cynnig ar bob dull ymarferol o gynnal y plentyn yn yr ysgol a dylent geisio cyngor proffesiynol ac awdurdod lleol arall fel y bo'n briodol. Dylai adrannau gwasanaethau plant awdurdodau lleol ym mhob achos fod yn rhan o'r cyfle cyntaf i weithio gyda'r ysgol er mwyn osgoi'r angen i eithrio'r dysgwr.

Dylai penderfyniad ysgol i wahardd plentyn neu berson ifanc am gyfnod diffiniedig neu'n barhaol, fod yn ddewis olaf a dim ond y pennaeth, neu gynrychiolydd cytunedig, sy'n gallu cosbi hyn.

Mae tri math o eithriadau:

- **Gwaharddiad mewanol** – lle gellir symud plentyn neu berson ifanc o'r dosbarth ond heb ei eithrio o safle'r ysgol. Gallai'r gwaharddiad fod i ardal ddynodedig o fewn yr ysgol, dan oruchwyliaeth, neu i ddosbarth arall dros dro. Nid yw hyn yn cyfrif fel gwaharddiad ffurfiol.
- **Gwaharddiad cyfnod penodol** - a fydd fel arfer am gyfnod byr o un i dri diwrnod. Gellir gwahardd plentyn neu berson ifanc am un neu fwy o dermau sefydlog heb fod yn hwy na 45 diwrnod ysgol mewn unrhyw un flwyddyn ysgol. Dylai gwaharddiadau unigol fod am yr amser byrraf sydd ei angen, gan gofio bod gwaharddiadau o fwy na diwrnod neu ddau yn ei gwneud hi'n anoddach i'r plentyn neu'r person ifanc ailintegreiddio i'r ysgol.
- **Gwaharddiad parhaol** – mae hyn yn ddifrifol iawn ac ni all y plentyn neu'r person ifanc ddychwelyd i'r ysgol honno, oni bai ei fod yn cael ei adfer gan bwyllgor disgyblu'r ysgol neu gan banel apêl.

Mae prosesau apêl a rhaid i'r ysgol ddweud wrth rieni a gofalwyr am y rhain. Mewn achosion lle nad yw plentyn sy'n derbyn gofal yn cael ei eithrio, bydd gan unrhyw un sy'n gweithredu fel rhiant/gofalwr yr hawl i gyflwyno sylwadau ac i apelio.

Am gyfnodau hirach, pan fydd y cyfanswm mewn blwyddyn yn cyrraedd 45 diwrnod, neu waharddiad parhaol, mae pwyllgor disgyblu sy'n cynnwys llywodraethwyr ysgol yn cyfarfod i adolygu a chytuno ar y penderfyniad.

Mae gwaharddiadau anghyfreithlon, y cyfeirir atynt yn fwy cyffredin fel gwaharddiadau anffurfiol neu answyddogol, yn anghyfreithlon, ni waeth a ydynt yn cael eu gwneud gyda chytundeb rhieni neu ofalwyr.

Mae gwahardd anghyfreithlon, answyddogol neu anffurfiol yn cyfeirio at:

- anfon dysgwyr adref am resymau disgyblu, ond peidio â dilyn y gweithdrefnau sy'n ofynnol ar gyfer gwahardd ffurfiol
- dysgwyr yn cael eu hanfon adref am gyfnodau byr o amser, neu am gyfnodau amhenodol hirach a all weithiau olygu nad yw'r dysgwr yn dychwelyd i'r ysgol o gwbl.

Ym mhob achos o fwy na diwrnod o waharddiad, dylid gosod a marcio gwaith. Rhaid i benaethiaid drefnu bod gwaith yn cael ei ddarparu cyn gynted ag y bydd dysgwr yn cael ei eithrio am gyfnod penodol. Dylai rhieni/gofalwyr drefnu i'r gwaith gael ei gasglu a'i ddychwelyd a rhaid i'r ysgol sicrhau ei fod wedi'i farcio a bod gwaith pellach yn cael ei osod nes bod y dysgwr yn dychwelyd i'r ysgol.

Mewn achos o waharddiad tymor penodol neu barhaol, dylai'r cydlynnydd addysg gael ei hysbysu gan yr ysgol a'r gweithiwr cymdeithasol.

15. Paratoi ar gyfer bod yn oedolyn ac annibyniaeth

Cynhelir asesiad cynllun llwybr cyn pen-blwydd y plentyn yn 16 oed ac ystyrir opsiynau addysg, cyflogaeth a hyfforddiant ôl-16. Mae Ymgynghorydd Pobl Ifanc hefyd wedi'i ddyrannu. Mae'r person ifanc, gofalwr, gweithiwr cymdeithasol a chynghorydd pobl ifanc i gyd yn cyfrannu at y cynllun llwybr. Pan fydd pobl ifanc yn cyrraedd 16 oed yn hwyr yn y flwyddyn academaidd, bydd y gweithiwr cymdeithasol yn sicrhau bod trafodaethau ynghylch opsiynau addysg ôl-16 yn cael eu cynnal yn unol ag ymweliadau statudol ac ymyrraeth yn unol â chynllun gofal a chymorth eu plentyn sy'n derbyn gofal. Gall atgyfeiriadau at dîm Llwybr at Waith yr Awdurdod Lleol gefnogi'r drafodaeth a'r broses gynllunio hon.

Mae trefniadau i gael mynediad at gyngor gyrfaodedd ychwanegol ar gael er mwyn cefnogi'r person ifanc i ystyried yr holl opsiynau sydd ar gael iddynt yn gynhwysfawr ac wedi hynny ddewis darpariaeth sy'n addas ar gyfer eu huchelgeisiau a'u hanghenion yn y dyfodol.

Pan fydd person ifanc yn nodi llwybr addysgol ôl-16 clir, cynigir cefnogaeth gan gynghorydd y gweithiwr cymdeithasol/person ifanc a'r tîm Llwybr at Waith (os yw'n briodol) i gael mynediad at y ddarpariaeth a ddewisir a all gynnwys ymweliadau rhagarweiniol, cwblhau tasgau cofrestru angenrheidiol, cwblhau ceisiadau cymorth ariannol ar gyfer EMA/offer angenrheidiol a sicrhau mynediad i unrhyw wasanaethau cymorth ychwanegol a gynigir gan y darparwr.

Mae pobl ifanc yn cael eu hannog i fod yn rhan o'u cynllunio llwybr ar ôl cwblhau'r asesiad cynllun llwybr a'r cynllun cychwynnol yn y lle cyntaf er mwyn nodi eu dymuniadau ar gyfer trefniadau byw yn y dyfodol yn effeithiol. Anogir y person ifanc i fynychu holl adolygiadau cynllun llwybr dilynol er mwyn lleisio eu barn ar eu cynllun a sut mae hyn yn cael ei weithredu. Gwneir cynnig eiriolwr fel mater o drefn gan weithiwr cymdeithasol y person ifanc a/neu gynghorydd personol i sicrhau bod y person ifanc yn cael cyfle i gael mynediad at eiriolwr annibynnol a all rannu ei farn fel rhan o gyfarfodydd adolygu.

Anogir pobl ifanc i wneud dewisiadau am eu hopsiynau llety a chynnig gwybodaeth am yr opsiynau hynny sydd ar gael iddynt, gan gynnwys lefel y cymorth sydd ar gael ar gyfer pob opsiwn, yr hyn a ddisgwylir ganddynt, cyfrifoldebau ariannol ac unrhyw gyfyngiadau amser sy'n gysylltiedig ag opsiynau llety (e.e. pa mor hir y gallwch aros mewn darpariaethau byw â chymorth).

Mae cymorth unigol hefyd yn cael ei gynnig i bob plentyn sy'n derbyn gofal gan y gweithiwr cymdeithasol goruchwyllo, gweithiwr cymdeithasol plant a chynghorydd pobl ifanc sy'n berthnasol i symud yn unigol ar y cynllun. Anogir y person ifanc i gymryd rhan mewn sesiynau cymorth gyda'i weithiwr cymdeithasol a/neu gynghorydd personau ifanc sy'n ymwneud â "pharatoi" ar gyfer annibyniaeth.

Ffurflen Adborth

Enw Polisi:

Rhowch fanylion adnabod o 'Hanes Dogfennau' o'r clawr blaen

Rhif y fersiwn:

Statws:

(drafft/terfynol)

Dyddiad ysgrifenedig:

Dyddiad cyhoeddi ar
gyfer ymgynghori

Byddai'r **Grŵp Datblygu Polisi** yn gwerthfawrogi eich awgrymiadau a'ch sylwadau i'w hystyried ar gyfer yr **Adolygiad** nesaf. Hoffem eich adborth ar y ddogfen hon a byddem yn croesawu eich barn ar yr hyn y dylid ei ychwanegu, ei gymryd i ffwrdd neu ei newid. Hoffem hefyd gael gwybod am:

- Materion ymarfer neu hyfforddiant cysylltiedig sy'n seiliedig ar dystiolaeth
- Unrhyw feysydd ymarfer a fyddai o fudd i ofal defnyddwyr gwasanaeth drwy gael eu hychwanegu at y ddogfen, neu unrhyw agweddau eraill ar ymarfer y dylid eu cynnwys yma
- Unrhyw gamgymeriadau ffeithiol neu wallau yn y ddogfen
- Materion cysylltiedig eraill a fyddai'n helpu i lywio'r polisi.

Defnyddiwch y lle isod a gorlifo ar gyfer eich sylwadau.

Byddai'n ddefnyddiol pe gallech ddyddio eich sylwadau.

Mae croeso i chi ychwanegu neu atal eich manylion adnabod eich hun fel y gwelwch yn dda.

Dychwelwch eich sylwadau at

Os hoffech gael y wybodaeth hon mewn iaith neu fformat arall, os gwelwch yn dda Laura Roberts